

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: Σ.Δ.Ο.

**ΤΜΗΜΑ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**«ΝΑ ΜΕΛΕΤΗΘΕΙ Η ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΤΕΙ»**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

**Η ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ:
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ**

ΠΑΤΡΑ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

«Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΠΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙ.....	6
---	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ 2003.....	9
ΠΡΟΟΔΟΣ.....	10
ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ.....	11
ΔΟΜΗ ΠΤΥΧΙΟΥ: ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΕΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΒΑΣΙΣΜΕΝΟ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΩΣ ΣΤΟΥΣ ΔΥΟ ΚΥΚΛΟΥΣ.....	12
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	13
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΤΥΧΙΩΝ: ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΥΚΟΛΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΙΜΩΝ ΠΤΥΧΙΩΝ.....	13
ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ.....	15
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	16
ΠΡΟΩΘΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	17
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	17

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΔΥΟ ΣΤΗΛΟΒΑΤΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ.....	18
ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ.....	20
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ.....	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	23
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.....	26
ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ.....	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

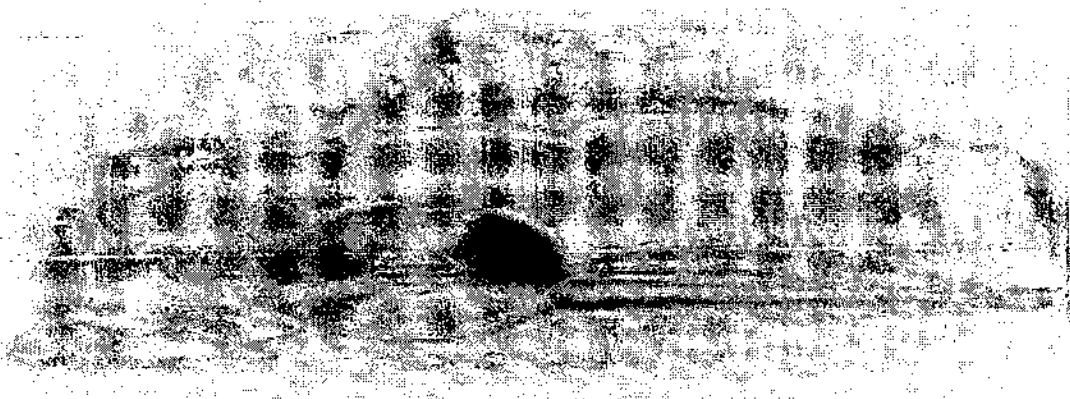
Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ.....	32
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ.....	34
Η «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ.....	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΝΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΘΕΙ ΣΤΗ ΡΙΖΑ ΤΟΥ.....	36
ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΙΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	39
ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	41
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	43

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή ξεκινά παρουσιάζοντας την εξέλιξη της γνώσης από χρόνια πριν, μέχρι σήμερα που αποτελεί δικαίωμα όλων. Αναφέρεται η αξία της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ύστερα αναλύεται η πρόοδος και η κατάσταση που επικρατεί στο διεθνή χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης σύμφωνα με τη σύνοδο των υπουργών παιδείας στο Βερολίνο το έτος 2003. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στο να γίνει κατανοητό το κατά πόσο μετρά να υπάρχει ποιότητα στην εκπαίδευση. Έπειτα «έρχεται» η ελληνική πραγματικότητα για να δημιουργήσει ερωτήματα και να «προκαλέσει» συγκρίσεις. Στη συνέχεια δίνονται στοιχεία για την χρηματοδότηση ή καλύτερα την υποχρηματοδότηση των Τ.Ε.Ι. και την κατάσταση που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές τους που ουκ ολίγοι είναι όπως εξάλλου αναφέρθηκε και αρχικά ώστε να προβληματίζει αρκετούς το αν τα προσόντα των αποφοίτων τους επαρκούν για μια καλή επαγγελματική σταδιοδρομία στον τομέα τους. Τελικά αφού δόθηκε η πραγματική εικόνα της κατάστασης που αντιμετωπίζουν τα Τ.Ε.Ι. μέσω και ποσοτικών δεικτών, αξιολογείται και η ελευθερία της αγοράς ώστε να καταλήξουμε στην παρουσίαση ειδικών «μέτρων» που πρέπει να ληφθούν ώστε να ομαλοποιηθεί η κατάσταση και να υπάρξουν βελτιωτικές αλλαγές.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μεγάλη αύξηση των εισακτέων στα Τ.Ε.Ι. τα τελευταία χρόνια κάνει επιτακτική την ανάγκη να μελετηθεί το αν το αντικείμενο των σπουδών του κάθε τμήματος συνδέεται με το αντικείμενο εργασίας για το οποίο προορίζονται οι τελειόφοιτοι του, αν οι εγκαταστάσεις, το επιστημονικό προσωπικό, το διδακτικό υλικό και οι δαπάνες για έρευνα επαρκούν και προσφέρουν στον φοιτητή τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να αποτελεί ένα ολοκληρωμένο γνωστικά υποψήφιο άτομο για εργασία και ταυτόχρονα να μη στερεί σε τίποτα από έναν απόφοιτο ανώτατης εκπαίδευσης οποιασδήποτε ευρωπαϊκής χώρας.

Με αφορμή τα παραπάνω και όντας φοιτήτρια Τ.Ε.Ι. δέχθηκα την πρόταση του καθηγητή μου κ. Αδαμόπουλου να αναπτύξω και να αναλύσω το θέμα. Κατέβαλα φιλότιμη προσπάθεια ώστε η εργασία μου να προβληματίσει και να γίνει έναυσμα για βελτιωτικές αλλαγές στα χέρια του κάθε ενδιαφερόμενου.

*Με εκτίμηση
Αντωνοπούλου Δήμητρα*

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

«Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΠΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙ»

Όπως και πολλοί άλλοι μεγάλοι τομείς, η τριτοβάθμια εκπαίδευση εξελίχθηκε σαν ένα δυναμικό όργανο προορισμένο λόγω της φύσης του να λαβαίνει όχι μόνο τη μορφή εκείνη που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κάθε σύγχρονης κοινωνίας αλλά και να ενεργεί οδηγώντας την. Στην ανώτατη εκπαίδευση ανήκουν πλέον και τα Τ.Ε.Ι. (Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα), τα οποία τελευταία φαίνεται από τη ραγδαία αύξηση των εισακτέων τους να είναι πρώτα στις προτιμήσεις των υποψήφιων φοιτητών.

Έτσι λοιπόν σήμερα τα Τ.Ε.Ι. μαζί με τα Α.Ε.Ι. τείνουν να λάβουν μια νέα θέση μέσα στη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα διαμορφώνοντας την έτσι ώστε να μη θυμίζει σε τίποτα πια το παρελθόν της παιδείας στην Ελλάδα όπου μορφωνόταν μόνο μια μικρή αναλογικά μερίδα νέων, η κοινωνική και πνευματική αριστοκρατία, παιδιά δηλαδή μόνο από τις ανώτερες κοινωνικές τάξεις και από τις υπόλοιπες μόνο όσοι νέοι διακρίνονταν για την εξαιρετική ιδιοφυΐα τους, πράγμα όμως που άλλαξε με το πέρασμα των χρόνων και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα άνοιξαν τις πύλες τους σε πρωτοφανή αριθμό φοιτητών ενώ η χρηματοδότηση τους προέρχεται βασικά από το κράτος, γεγονός που οδήγησε αναπόφευκτα σε ένα είδος σιωπηρής επανάστασης. Πλέον, και οι μέτριοι ακόμα μαθητές της Μέσης Εκπαίδευσης, οι προερχόμενοι από όλες τις κοινωνικές τάξεις του λαού αποβλέπουν προς την Ανώτατη Εκπαίδευση ως ένα αγαθό που μπορεί εύκολα να αποκτήσουν. Και δεν προκαλεί καθόλου την περιέργεια αυτή η εξέλιξη αφού το ιδανικό του νεοέλληνα ύστερα από την σκλαβιά τόσων χρόνων έγινε η μεταμόρφωση του από ανατολίτη σε ευρωπαϊό, ο

μετασχηματισμός του από χωρικό σε αστό, η μεταφύτευση του από το χωριό στην πόλη, η ανέλιξη και ένταξη του στην αρχικά ολιγάριθμη τάξη των μη χειρωνακτών αστών, που συνέπιπτε σε μεγάλο βαθμό με την άρχουσα τάξη του νεοσύστατου κράτους. Η μέθοδος της ποθητής κοινωνικής μεταμόρφωσης ήταν η εκπαίδευση, η εγγραμματοσύνη, τα γράμματα.

Εκπαιδευτική σύνθεση του εργατικού δυναμικού την περίοδο 1961-1995

Εκπ/κο επίπεδο	1961	1971	1981	1991	1995
Μέχρι & πρωτ. Εκπ/ση	3269300	2748960	2457500	1925600	1774114
Δευτεροβάθμια εκπ/ση	289300	374000	885000	1389100	1584672
Τριτοβάθμια μη παν/κή	-	-	29600	234400	321880
πανεπιστημιακή	104500	160920	305700	485200	567860
Σύνολο	3663100	3283880	3677800	4034300	4248526

Πηγή:

A) ΕΣΥΕ, Απογραφή 1961, 1971, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού από το 1977 κι έπειτα

B) Ψαχαρόπουλος και Καζαμίας (1985)

Ύστερα από όλα αυτά το ποσοστό των αναλφάβητων μειώθηκε αισθητά και το όνειρο του Έλληνα γονέα έγινε η μόρφωση του παιδιού του - πράγμα το οποίο άρρηκτα συνδέεται και με την επαγγελματική του αποκατάσταση. Παρατηρώντας όμως τα γεγονότα τελευταία πολλοί είναι αυτοί που αναρωτιούνται αν υπάρχει ποιότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και ειδικότερα στα Τ.Ε.Ι., αν οι πτυχιούχοι τους είναι αντάξιοι των τίτλων τους, αν οι γνώσεις τους είναι τέτοιες ώστε να ανταποκριθούν άριστα στην μελλοντική τους εργασία σύμφωνα με το αντικείμενο των σπουδών τους και κατά πόσο «ελκυστικοί» είναι για τους διάφορους εργοδότες οι απόφοιτοί τους.

Στα κείμενα των Βρυξελλών για την ανώτατη εκπαίδευση η λέξη «ποιότητα» απαντάται εξαιρετικά πυκνά. Πουθενά, ωστόσο, στα επίσημα ντοκουμέντα δεν θα βρούμε κάποιον ορισμό αυτής της έννοιας. Δεν πρόκειται, ασφαλώς, για παράλειψη. Οι συντάκτες των επιχειρησιακών σχεδίων συγκρότησης του Ευρωπαϊκού χώρου

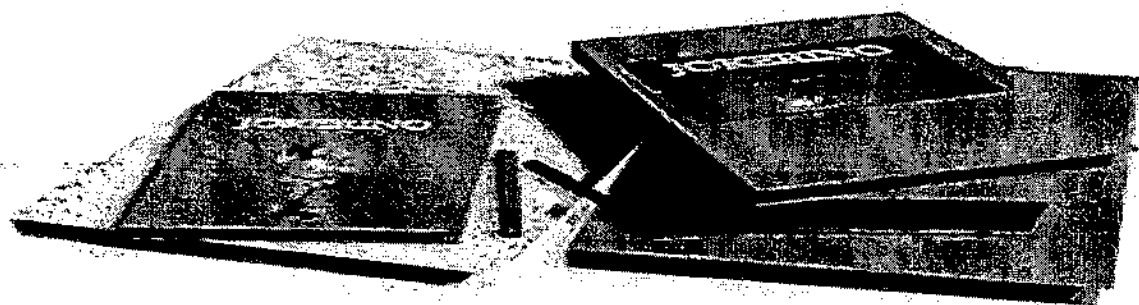
Ανώτατης Εκπαίδευσης γνωρίζουν καλά ότι το περιεχόμενο της «ποιότητας» προσδιορίζεται διαφορετικά στην εκάστοτε συγκυρία:

«Η 'ποιότητα' σε μία ευρωπαϊκή προοπτική δεν μπορεί να κηρύσσεται δια νόμου ή από τις αρχές. Υπάρχει μόνον εάν αναγνωρίζεται η ύπαρξη της από τους άλλους (χρήστες, εργοδότες, άλλα ιδρύματα, άλλες χώρες).

Από αυτόν τον ταυτολογικό ορισμό, συνάγουμε το ασφαλές συμπέρασμα ότι «ποιότητα» είναι αυτό που αποφασίζει κάθε στιγμή η αγορά. Σε πλήρη αντιστοιχία προς τι μοντέλο αυτό, στο ελληνικό σχέδιο νόμου προβλέπεται ότι:

Το αντικείμενο των διαδικασιών διασφάλισης και αξιολόγησης της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης είναι αντικείμενο συνεχούς ερευνητικής μελέτης και ανάλυσης, που υπόκειται σε διαρκή επανεξέταση ή και αναθεώρηση με βάση τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιείται στον τομέα αυτό στην Ελλάδα και διεθνώς.

Οδηγούμεστε, λοιπόν, να συναγάγουμε την ταύτιση της έννοιας «ποιότητα» με εκείνο που, κάθε στιγμή, υπαγορεύουν οι όροι του ανταγωνισμού κεφαλαίων. Καθότι, στα μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα του εμπορικού ανταγωνισμού δεν υπάρχουν σταθερά κριτήρια, αξίες και αρχές. Έτσι, η «ποιότητα» των εκπαιδευτικών υπηρεσιών δεν τεκμαίρεται παρά από την εγνωσμένη ζήτηση τους. Ιδού το μείζον κριτήριο για την «αξιολόγηση», την οποία οι Υπουργοί Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης όρισαν στο τελευταίο τους ανακοινωθέν ως την «καρδιά της οργάνωσης της Ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΣΥΝΟΔΟ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ 19/9/2003

Στις 19/9/2003 οι υπουργοί παιδείας από 33 Ευρωπαϊκές χώρες συναντήθηκαν στο Βερολίνο για να επανεξετάσουν την πρόοδο που έχει επιτευχθεί και να θέσουν προτεραιότητα και νέους στόχους για τα επόμενα χρόνια με σκοπό την ταχύτερη πραγματοποίηση του ΕΧΑΕ. Συμφώνησαν στις ακόλουθες απόψεις, αρχές, προτεραιότητες:

- Οι υπουργοί επαναβεβαίωσαν την σημασία της κοινωνικής διάστασης της διαδικασίας της Μπολόνια. Η ανάγκη να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα πρέπει να εξισορροπηθεί με την βελτίωση των κοινωνικών χαρακτηριστικών της Ανώτατης Εκπαίδευσης στοχεύοντας στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και την μείωση των κοινωνικών και φυλετικών ανισοτήτων και σε εθνικό και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό οι υπουργοί επαναβεβαίωσαν την θέση τους ότι η ανώτατη εκπαίδευση είναι δημόσιο αγαθό και δημόσια ευθύνη. Τόνισαν ότι πρέπει να κυριαρχήσουν οι ακαδημαϊκές συνεργασίες, ανταλλαγές και αξίες.
- Οι υπουργοί λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τα συμπεράσματα των Ευρωπαϊκών συμβουλίων στη Λισσαβώνα (2000) και Βαρκελώνη (2002) στοχεύουν στο να κάνουν την Ευρώπη «την πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για σταθερά οικονομικά μεγέθη με περισσότερες και καλύτερες δουλειές και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» και ζήτησαν περαιτέρω δράση και στενή συνεργασία στα πλαίσια της διαδικασίας της Μπολόνια.

- Οι υπουργοί συμφωνούν ότι πρέπει να ξεκινήσουν προσπάθειες για να εξασφαλιστούν συνολικά στενότεροι δεσμοί ανάμεσα στην ανώτατη εκπαίδευση και τα συστήματα έρευνας στις αντίστοιχες χώρες τους. Ο ανερχόμενος τομέας της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης θα ωφεληθεί από συνεργασίες με το τομέα της Ευρωπαϊκής Έρευνας, ενδυναμώνοντας έτσι τη βάση της Ευρωπαϊκής Γνώσης. Στόχος είναι να διακριθεί ο πολιτιστικός πλούτος της Ευρώπης και οι γλωσσικές διαφορές, που βασίζονται στην κληρονομιά ποικίλων παραδόσεων, και να καλλιεργήσει την δυνατότητα της για καινοτομία και κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, μέσω ενισχυμένων συνεργασιών ανάμεσα στα Ευρωπαϊκά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

ΠΡΟΟΔΟΣ

Οι υπουργοί χαιρετίζουν τις ποικίλες πρωτοβουλίες που πάρθηκαν από τη σύνοδο για την Ανώτατη Εκπαίδευση στη Πράγα προς τη κατεύθυνση περισσότερης αναλογίας και συμφωνίας για να γίνουν τα συστήματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης πιο διαφανή και να αυξήσουν τη ποιότητα της Ευρωπαϊκής Εκπαίδευσης σε εθνικό και ακαδημαϊκό επίπεδο. Εκτιμούν την συνεργασία και τη δέσμευση όλων των συμμετεχόντων για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης και τονίζουν την ανάγκη να ενταθούν οι προσπάθειες σε εθνικό, ακαδημαϊκό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Όμως για να δοθεί μεγαλύτερη ώθηση στη διαδικασία είναι υποχρεωμένοι σε ενδιάμεσες προτεραιότητες για τα επόμενα δύο χρόνια. Θα ενδυναμώσουν τις προσπάθειες τους για να προωθήσουν αποτελεσματικά συστήματα εξασφάλισης ποιότητας, να εντείνουν την αποτελεσματική χρήση του

συστήματος που βασίζεται στους δύο κύκλους σπουδών και να βελτιώσουν το σύστημα αναγνώρισης πτυχίων και σπουδών.

ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Η ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης έχει αποδειχτεί πως είναι η καρδιά της οργάνωσης της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης. Οι υπουργοί δεσμεύτηκαν να υποστηρίξουν την περαιτέρω ανάπτυξη της εξασφάλισης ποιότητας σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Τονίζουν την ανάγκη ανάπτυξης αμοιβαίων κριτηρίων και μεθοδολογιών για την εξασφάλιση της ποιότητας.

Επίσης, τονίζουν ότι σε συμφωνία με την αρχή της αυτονομίας των ιδρυμάτων, η πρωταρχική ευθύνη για την εξασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση, είναι υποχρέωση των ίδιων των ιδρυμάτων και αυτό προσφέρει τη βάση για πραγματικό απολογισμό του ακαδημαϊκού συστήματος στο εθνικό σύστημα ποιότητας. Ωστόσο, συμφωνούν ότι μέχρι το 2005 τα εθνικά συστήματα εξασφάλισης ποιότητας πρέπει να περιλαμβάνουν:

- ❖ Έναν ορισμό για τις ευθύνες των παραγόντων και των ιδρυμάτων που εμπλέκονται.
- ❖ Αξιολόγηση των προγραμμάτων ή των ιδρυμάτων συμπεριλαμβανομένης και της εσωτερικής κριτικής, της εξωτερικής έρευνας, της συμμετοχής των φοιτητών και τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων.
- ❖ Ένα σύστημα διαπίστευσης, πιστοποίησης ή διαδικασίας σύγκρισης.
- ❖ Διεθνή συμμετοχή, συνεργασία και δικτύωση.

ΔΟΜΗ ΠΤΥΧΙΟΥ: Υιοθέτηση ενός συστήματος απαραίτητως βασισμένο στους δύο κύκλους

Οι υπουργοί υπογράφουν ευχαρίστως σημειώνουν, ακολουθώντας τη δέσμευση στη διακήρυξη της Μπολόνια για τους δύο κύκλους, ότι έχει δρομολογηθεί μια περιεκτική αναδιαμόρφωση στο Ευρωπαϊκό τοπίο της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Όλοι οι υπουργοί δεσμεύτηκαν να έχουν ξεκινήσει την εφαρμογή του συστήματος των δύο κύκλων σπουδών έως το 2005.

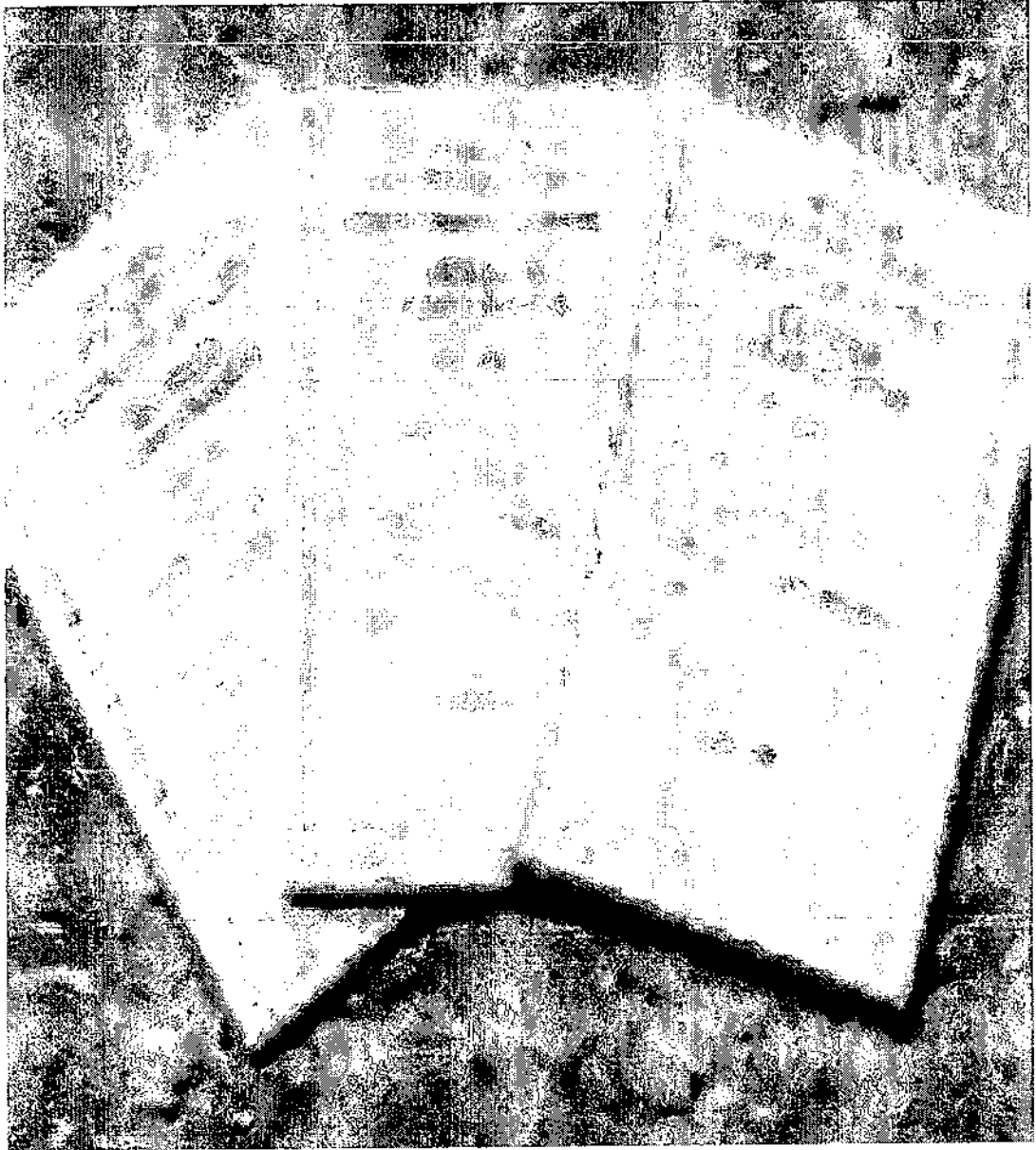
- ❖ Οι υπουργοί υπογραμμίζουν την σημασία της σταθεροποίησης της προόδου που έχει γίνει και της βελτίωσης της κατανόησης και της αποδοχής των νέων όρων μέσα από την ενδυνάμωση του διαλόγου μέσα στα Ιδρύματα και των εργοδοτών. Οι υπουργοί ενθαρρύνουν τα κράτη-μέλη να επεξεργαστούν ένα πλαίσιο εφάμιλλων όρων για τα δικά τους συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης, τα οποία πρέπει να επιζητούν την περιγραφή των όρων σύμφωνα με το αντικείμενο, το επίπεδο, το μαθησιακό αποτέλεσμα, τις ικανότητες και το προφίλ. Επίσης αναλαμβάνουν να επεξεργαστούν ένα διευρυμένο πλαίσιο των όρων για τον κάθε τομέα της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης. Μέσα σε τέτοια πλαίσια για τα πτυχία θα πρέπει να έχουν διαφορετικά αποτελέσματα. Τα πτυχία του 1ου και 2ου κύκλου θα πρέπει να έχουν διαφορετικούς προσανατολισμούς και ποικίλα προφίλ για να εξυπηρετούν την ποικιλία των ατομικών, ακαδημαϊκών αναγκών και των αναγκών της αγοράς εργασίας. Τα πτυχία του 1ου κύκλου πρέπει να δίνουν πρόσβαση, σύμφωνα με το πνεύμα της Σύμβασης Αναγνώρισης της Λισσαβόνας, στα προγράμματα του 2ου κύκλου. Τα πτυχία του 2ου κύκλου πρέπει να δίνουν πρόσβαση σε διδακτορικές σπουδές. Οι υπουργοί καλούν την «Επιτροπή Συνέχειας» να εξετάσουν αν και πως θα συνδεθεί συντομότερα η ανώτατη εκπαίδευση με το 1ο κύκλο ενός πλαισίου όρων για τον τομέα ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης. Οι υπουργοί τονίζουν, την δέσμευσή τους να κάνουν την Ανώτατη Εκπαίδευση εξίσου προσβάσιμη σε όλους σύμφωνα με τις ικανότητες με κάθε μέσο όρο.

ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η κινητικότητα των φοιτητών και του ακαδημαϊκού και διοικητικού προσωπικού είναι η βάση της ίδρυσης του τομέα της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης. Οι υπουργοί δίνουν έμφαση στη σημασία της για τον ακαδημαϊκό και πολιτιστικό καθώς επίσης και για τον πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό τομέα. Σημειώνουν με ικανοποίηση ότι από την περασμένη τους συνάντηση οι αριθμοί της κινητικότητας έχουν αυξηθεί χάρη επίσης και στην ουσιαστική υποστήριξη από τα προγράμματα της ΕΕ και συμφωνούν να κάνουν τα απαραίτητα βήματα για να βελτιώσουν την ποιότητα και τη δημοσιογραφική κάλυψη των στατιστικών πληροφοριών πάνω στην κινητικότητα των φοιτητών. Επαναβεβαιώνουν τον σκοπό τους να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για την αφαίρεση όλων των εμποδίων στην κινητικότητα μέσα στον τομέα της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης. Με στόχο την προώθηση της κινητικότητας των φοιτητών οι υπουργοί θα κάνουν τα απαραίτητα βήματα για να δώσουν την δυνατότητα ευέλικτων εθνικών δανείων και επιχορηγήσεων.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΤΥΧΙΩΝ: ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΥΚΟΛΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΙΜΩΝ ΠΤΥΧΙΩΝ

Οι υπουργοί θέτουν ως στόχο ότι κάθε φοιτητής που αποφοιτά από το 2005 πρέπει να λαμβάνει συμπλήρωμα διπλώματος αυτόματα και χωρίς χρέωση. Αυτό θα εκδίδεται σε μια ευρέως ομιλούμενη Ευρωπαϊκή γλώσσα. Καλούν τα ιδρύματα και τους εργοδότες να κάνουν ευρεία χρήση του συμπληρώματος διπλώματος για να επωφεληθούν από τη βελτιωμένη διαφάνεια και ελαστικότητα των πτυχίων της Ανώτατης Εκπαίδευσης, για να καλλιεργηθεί η απασχολησιμότητα και να διευκολυνθεί η ακαδημαϊκή αναγνώριση για περαιτέρω σπουδές.

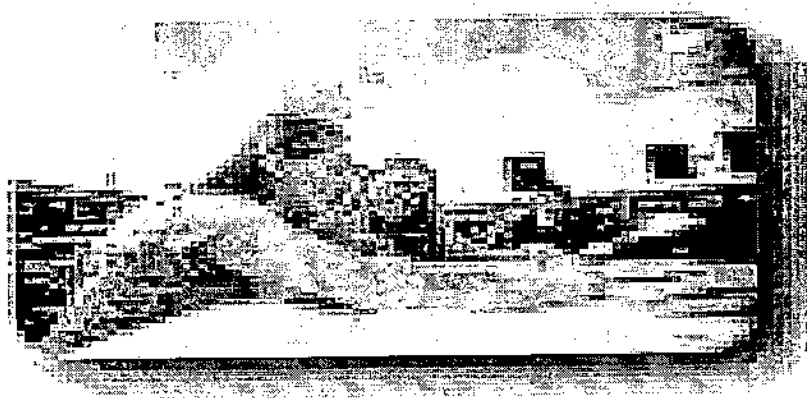

ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Οι υπουργοί χαιρετίζουν την δέσμευση των ιδρυμάτων και των φοιτητών στη διακήρυξη της Μπολόνια και αναγνωρίζουν ότι τελικά είναι ενεργός συμμετοχή των εμπλεκομένων στη διαδικασία, που διαβεβαιώνει την μακροχρόνια επιτυχία της. Γνωρίζοντας τη συνεισφορά καταξιωμένων ιδρυμάτων στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, οι υπουργοί δέχονται ότι τα ιδρύματα χρειάζεται να ενδυναμωθούν για να παίρνουν αποφάσεις για την εσωτερική τους οργάνωση και διοίκηση. Οι υπουργοί προκαλούν ακόμα τα ιδρύματα να διαβεβαιώσουν ότι οι μεταρρυθμίσεις που γίνονται είναι πλήρως ενσωματωμένες στον πυρήνα ακαδημαϊκών λειτουργιών και διαδικασιών. Οι υπουργοί δίνουν προσοχή στην εποικοδομητική συμμετοχή των φοιτητικών οργανώσεων στη διαδικασία της Μπολόνια και υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα να συμμετέχουν οι φοιτητές συνεχώς και σε πρώιμο στάδιο σε περαιτέρω δραστηριότητες. Οι φοιτητές είναι πλήρη μέλη στη διοίκηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Οι υπουργοί σημειώνουν ότι εθνικά νομικά μέτρα που θα διαβεβαιώνουν τη συμμετοχή των φοιτητών κατέχουν σημαντική θέση στον τομέα της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης. Επίσης ζητούν από τα ιδρύματα και τις φοιτητικές οργανώσεις να ορίσουν τρόπους αύξησης της ενεργούς συμμετοχής των φοιτητών στη διοίκηση της Α.Ε. Οι υπουργοί σημειώνουν την ανάγκη για κατάλληλες συνθήκες εκπαιδευτικής ζωής των φοιτητών για να μπορούν να συμπληρώσουν επιτυχώς τις σπουδές τους μέσα σε μια κατάλληλη χρονική περίοδο, χωρίς εμπόδια που να σχετίζονται με την κοινωνική και οικονομική τους προέλευση. Επίσης τονίζουν την ανάγκη για πιο συγκεκριμένες πληροφορίες για την κοινωνική και οικονομική κατάσταση φοιτητών.

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι υπουργοί σημειώνουν ότι ακολουθώντας την απόφαση στην Πράγα, θα αναπτυχθούν επιπρόσθετα τμήματα, μαθήματα και προγράμματα με Ευρωπαϊκό περιεχόμενο, προσανατολισμό και οργάνωση. Σημειώνουν ότι έχουν παρθεί πρωτοβουλίες από ιδρύματα σε διάφορες χώρες να συγκεντρώσουν τις ακαδημαϊκές τους πηγές και πολιτιστικές παραδόσεις για να προωθήσουν την ανάπτυξη ολοκληρωμένων προγραμμάτων σπουδών και κοινών πτυχίων σε πρώτο, δεύτερο και τρίτο επίπεδο. Επιπλέον τονίζουν την αναγκαιότητα εξασφάλισης μιας σημαντικής περιόδου των σπουδών στο εξωτερικό σε κοινά προγράμματα σπουδών καθώς επίσης ενός σωστού εφοδιασμού γλωσσικής ποικιλίας και εκμάθησης γλωσσών, ώστε οι φοιτητές να κατορθώσουν την πλήρη δυνατότητα για Ευρωπαϊκή ταυτότητα, απασχολησιμότητα και ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη. Οι υπουργοί συμφωνούν να εγγραφθούν σε εθνικό επίπεδο την αφαίρεση νομικών εμποδίων στην εφαρμογή και αναγνώριση τέτοιων πτυχίων και την ενεργό υποστήριξη της ανάπτυξης και επαρκούς εξασφάλισης της ποιότητας των ολοκληρωμένων προγραμμάτων που οδηγούν σε κοινά πτυχία.

ΠΡΟΩΘΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι υπουργοί συμφωνούν ότι πρέπει να ενισχυθούν, η ελκυστικότητα και η ειλικρίνεια της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης. Διαβεβαιώνουν την ετοιμότητα για περαιτέρω ανάπτυξη των ερευνητικών προγραμμάτων για φοιτητές από τρίτες χώρες. Οι υπουργοί δηλώνουν ότι οι διακρατικές ανταλλαγές στην Α.Ε. πρέπει να διέπονται από την ακαδημαϊκή ποιότητα και τις ακαδημαϊκές αξίες, και συμφωνούν να δουλέψουν με όλες τις κατάλληλες συναντήσεις σε αυτήν την κατεύθυνση. Σε όλες τις κατάλληλες περιπτώσεις τέτοιες συναντήσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους.

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι υπουργοί υπογραμμίζουν τη σημαντική συνεισφορά των ανώτατων ιδρυμάτων στην πραγματοποίηση της δια βίου εκπαίδευσης. Κάνουν βήματα για να ευθυγραμμιστούν οι εθνικές πολιτικές, για να πραγματοποιηθεί αυτός ο στόχος και παροτρύνουν τα ιδρύματα και όλους τους εμπλεκόμενους να αυξήσουν τις πιθανότητες για δια βίου εκπαίδευση σε επίπεδο ανώτατης εκπαίδευσης, περιλαμβάνοντας την αναγνώριση της προηγούμενης εκπαίδευσης.

Τονίζουν ότι τέτοιες πράξεις πρέπει να είναι ενσωματωμένες στις δραστηριότητες της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Οι υπουργοί καλούν αυτούς που

εργάζονται για το πλαίσιο των όρων του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης να περιλάβουν το ευρύ φάσμα των τρόπων, των ευκαιριών και των τεχνικών ευέλικτης γνώσης.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΕΧΑΕ) ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (ΧΕΕ) ΔΥΟ ΣΤΗΛΟΒΑΤΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Γνωρίζοντας την ανάγκη προώθησης στενότερων δεσμών ανάμεσα στον ΕΧΑΕ σε μία Ευρώπη της γνώσης, και τη σημασία της έρευνας ως αδιάσπαστο μέρος της ανώτατης εκπαίδευσης σε όλη την Ευρώπη, οι υπουργοί θεωρούν απαραίτητο να ξεφύγουν από το παρόν κέντρο της προσοχής, τους δύο κύκλους σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση, και να περιληφθεί το διδακτορικό επίπεδο ως τρίτος της διαδικασίας της Μπολόνια. Δίνουν έμφαση στη σημασία της έρευνας, της εκπαίδευσης ερευνητών και στην προώθηση της διεπιστημονικότητας στη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης γενικότερα. Οι υπουργοί ζητούν την αύξηση της κινητικότητας του σε διδακτορικό και μεταδιδακτορικό επίπεδο και ενθαρρύνουν τα εμπλεκόμενα ιδρύματα να αυξήσουν τη συνεργασία τους στις διδακτορικές σπουδές και στην εκπαίδευση νέων ερευνητών. Θα γίνει η απαραίτητη προσπάθεια να γίνουν τα Ευρωπαϊκά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, ένας ακόμα πιο ελκυστικός και ικανός εταίρος. Ωστόσο οι υπουργοί ζητούν από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα να αυξήσουν το ρόλο και το αντικείμενο της έρευνας ως προς την τεχνολογική, κοινωνική και

πολιτιστική εξέλιξη και στις ανάγκες της κοινωνίας. Οι υπουργοί καταλαβαίνουν ότι υπάρχουν εμπόδια που αναστέλλουν την επίτευξη αυτών των στόχων και αυτά δεν μπορούν να λυθούν μόνο από τα ιδρύματα. Απαιτείται δυνατή υποστήριξη, και οικονομική, και κατάλληλες αποφάσεις από τις εθνικές κυβερνήσεις και τους Ευρωπαίους εταίρους. Τελικά δηλώθηκε ότι τα διαδίκτυα σε διδακτορικό επίπεδο πρέπει να υποστηριχθούν και να διεγείρουν την ανάπτυξη της τελειότητας και να γίνουν ένα από τα χαρακτηριστικά του EXAE.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τριτοβάθμια εκπαίδευση: περισσότερες επενδύσεις και ευρύτερη συμμετοχή

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί καίριο τμήμα της οικονομίας και της κατάρτισης που βασίζονται στη γνώση. Βρίσκεται στο επίκεντρο του «γνωσιακού τριγώνου» που σχηματίζουν η εκπαίδευση, η καινοτομία και η έρευνα. Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τον εκσυγχρονισμό των πανεπιστημίων, η τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ αντιμετωπίζει πολλές προκλήσεις και χρειάζεται να εκσυγχρονιστεί για να γίνει ανταγωνιστικότερη και να προαγάγει την αριστεία. Μία πρόκληση είναι η δημιουργία ποικιλόμορφων συστημάτων που, αφενός, να παρέχουν σε όλους τη δυνατότητα ισότιμης συμμετοχής και, αφετέρου, να διατηρούν τη δημοσιονομική βιωσιμότητα τους και να διαδραματίζουν αποτελεσματικότερο ρόλο. Η Επιτροπή έχει ήδη προτεραιότητα η ΕΕ να θέσει ως στόχο τη χορήγηση, εντός μίας δεκαετίας, όλων των δραστηριοτήτων μιας εκσυγχρονισμένης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έτσι ώστε να διαμορφωθεί μια κοινωνία με γερά εκπαιδευτικά θεμέλια.

Καταγράφεται σταδιακή αύξηση του αριθμού των σπουδαστών και αύξηση των προσδοκιών όσον αφορά στις ευρωπαϊκές ανώτατες σχολές. Τα επίπεδα χρημάτων όμως δεν σημείωσαν ανάλογη αύξηση. Ταυτόχρονα, η αύξηση του αριθμού σπουδαστών δεν αύξησε την ισότητα καθώς ευνόησε κυρίως τα άτομα που προέρχονται από ανώτερες κοινωνικοοικονομικές ομάδες.

Είναι κοινή αντίληψη ότι το «δωρεάν» σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι εξ' ορισμού, ισότιμο όμως,

Η δωρεάν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν εξασφαλίζει αποκλειστικά την ισότητα. Για να τονωθούν η αποδοτικότητα και η ισότητα, τα κράτη-μέλη πρέπει να διαμορφώνουν κατάλληλες συνθήκες και να παρέχουν τα ενδεχόμενα κίνητρα ώστε

να πραγματοποιούνται περισσότερες επενδύσεις από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των διδάκτρων σε συνδυασμό με συνοδευτικά χρηματοδοτικά μέτρα για τους μειονεκτούντες. Κρίνεται επίσης αναγκαία η ανάληψη δράσης σε σχολικό επίπεδο. Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να παρέχουν μεγαλύτερο εύρος υπηρεσιών και κινήτρων προκειμένου να ικανοποιούνται οι διαρκώς πιο ποικίλες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες.

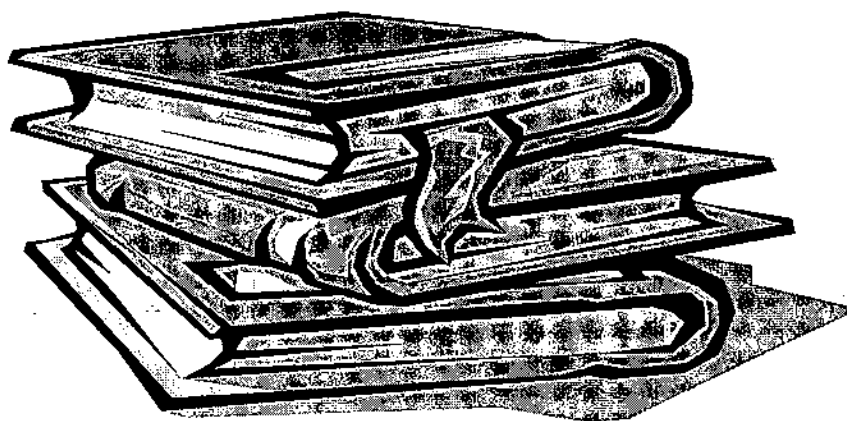
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ: ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Δεδομένης της γήρανσης του πληθυσμού, το σταθερά υψηλό επίπεδο ανεργίας στους νέους στην ΕΕ αποτελεί ολοένα και πιο σοβαρό πρόβλημα. Έως το 2050 εκτιμάται ότι επιπλέον 65% των Ευρωπαίων θα είναι ηλικίας 65 ετών και άνω, ενώ ο ενεργός πληθυσμός (ηλικίας 15-64 ετών) θα μειωθεί κατά 20%. Υπάρχει ολοένα ζήτηση ατόμων με δεξιότητες υψηλότερου επιπέδου. Εκείνοι που εισέρχονται στην αγορά εργασίας στην αγορά εργασίας με το χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο αντιμετωπίζουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο ανεργίας. Αν και η έγκαιρη παρέμβαση με σκοπό την ενεργή συμμετοχή και τις καλύτερες επιδόσεις αποτελεί την αποτελεσματικότερη λύση για τη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης, η μετάβαση από τον κόσμο της εκπαίδευσης στον κόσμο της εργασίας είναι καίρια. Υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι στις χώρες όπου εφαρμόζονται άρτια συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) οι συμμετέχοντες μπορούν να αναμένουν μεγάλα οφέλη. Η άρση των αδιεξόδων από τα συστήματα ΕΕΚ ώστε οι σπουδαστές τους να μπορούν να έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι καθοριστικός παράγοντας για να γίνουν πιο ελκυστικά τα συστήματα αυτά. Τα κράτη-μέλη πρέπει να δημιουργήσουν ευέλικτες και σαφείς κατευθύνσεις μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης που θα οδηγούν στην περαιτέρω μάθηση και απασχόληση. Αυτό αναμένεται ότι θα συμβάλλει στην

εξισορρόπηση μεταξύ αυτών που έχουν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και εκείνων που έχουν επαγγελματικά προσόντα, κάτι που θα αντικατοπτρίζει καλύτερα τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Δεδομένων των προκλήσεων που θέτει ο γηράσκων πληθυσμός, η παροχή καλύτερων ευκαιριών μάθησης στους ενηλίκους είναι σημαντική τόσο για την ισότητα όσο και για την αποδοτικότητα, ιδίως για την επανένταξη των ατόμων με χαμηλή ειδίκευση στη μαθησιακή διαδικασία και την καλύτερη προσαρμογή στη μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας. Οι εργοδότες τείνουν να παρέχουν κατάρτιση με βάση την εργασία στα άτομα με μεγαλύτερη ειδίκευση, γεγονός που φέρει σημαντικά οφέλη στους εργαζόμενους και στους εργοδότες ενώ επιχειρήσεις φάνηκαν διστακτικές στο να παράσχουν κατάρτιση στους μειονεκτούντες, σε όσους έχουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο και σε όσους διαθέτουν βασικές δεξιότητες.

Μόνο το 10,8% των ευρωπαίων ενηλίκων συμμετέχει σε επίσημη, ανεπίσημη άτυπη μορφή δια βίου μάθησης. Κοινώς, το ποσοστό αυτό υπολείπεται του στόχου αναφοράς της ΕΕ για τη συμμετοχή του 12,5% έως το 2010. Από τα στοιχεία για το προηγούμενο εκπαιδευτικό επίπεδο εκείνων που είχαν ακολουθήσει ανεπίσημη μάθηση προκύπτει ότι τα άτομα που βρίσκονται στα χαμηλότερα σκαλοπάτια της κλίμακας προσόντων έχουν τις λιγότερες πιθανότητες να συμμετάσχουν σε περαιτέρω μάθηση και, κατά συνέπεια, να βελτιώσουν τις προοπτικές τους ως προς την απασχόληση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από εξαιρετικά υψηλή ζήτηση για τριτοβάθμιες σπουδές. Λόγω όμως του ισχύοντος συστήματος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και της εφαρμογής του numerus clausus, η Ελλάδα «αναγκάζεται», σε αντίθεση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, να εξάγει πολύ μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών από τον αριθμό φοιτητών που εισάγει. Για παράδειγμα, εξαγωγή Ελλήνων φοιτητών, εκτός από την αιματηρή διαρροή συναλλάγματος, συντελεί στη μετανάστευση εγκεφάλων και αποτελεί έμμεση ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η υψηλή ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση οδηγεί σημαντικό αριθμό Ελλήνων να σπουδάζουν στο εξωτερικό και την πλειονότητα εκείνων που αποτυγχάνουν να επανέρχεται στις γενικές εξετάσεις για δεύτερη και τρίτη φορά. Ένα μέρος από αυτούς που δεν εισάγονται στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, φοιτούν στα ΙΕΚ ή σε διάφορα Κέντρα Ελεύθερων Σπουδών. Σύμφωνα με πηγές του ΥΠΕΠΘ το 1995, στα δημόσια μόνο ΙΕΚ ενεγράφησαν 11.239 φοιτητές, με κόστος παρακολούθησης 65000 δραχμές το εξάμηνο και, περίπου άλλοι τόσοι ενεγράφησαν στα ιδιωτικά ΙΕΚ με κόστος παρακολούθησης 450.000-700.000 το εξάμηνο.

Η υψηλή ζήτηση αιτιολογείται κοινωνιολογικά γιατί οδηγεί στην κοινωνική αναγνώριση. Όμως ποια είναι η οικονομική απόδοση της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα? Και ειδικότερα είναι συμφέρουσα η επένδυση στην εκπαίδευση στην Ελλάδα?

Ετήσιο εισόδημα ανά βαθμίδα εκπαίδευσης	
Επίπεδο εκπαίδευσης	Ετήσιο εισόδημα
Αγράμματοι	889.511
Δεν τελείωσαν το δημοτικό	1.289.341
Απόφοιτοι δημοτικού	1.498.618
Έχουν τελειώσει τη γ γυμνασίου	1.700.000

Απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης	1.766.753
Απόφοιτοι ΤΕΛ	1.848.674
ΤΕΙ	2.131.121
ΑΕΙ	2.325.618
Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΟΠ. 1993/94	

“...Οι οικονομικές αμοιβές ανά επίπεδο εκπαίδευσης αυξάνονται καθώς αυξάνει και το επίπεδο εκπαίδευσης. Δηλαδή κάθε επίπεδο εκπαίδευσης προσαυξάνει το εισόδημα του ατόμου σε σχέση με το εισόδημα που αντιστοιχεί στο προηγούμενο επίπεδο εκπαίδευσης.”

Με το δείγμα αυτό υπολογίστηκε η απόδοση της εκπαίδευσης. Ειδικότερα θα παρουσιάσουμε κατ' αρχήν τα συμπεράσματα που αφορούν στην ιδιωτική απόδοση της εκπαίδευσης, δηλαδή την απόδοση που εξισώνει τα διαχρονικά ατομικά οφέλη από την επένδυση σε εκπαίδευση (αυξημένο εισόδημα), με τις δαπάνες που καταβλήθηκαν από το άτομο για το συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης (περιλαμβανομένου και του διαφυγόντος κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης εισοδήματος).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της εκτίμησης, το μέσο ποσοστό απόδοσης της εκπαίδευσης για όλο το δείγμα είναι 7,6%, ανάλογο με αυτό που σημειώνεται στις χώρες του ΟΟΣΑ. Συνεπώς, υπάρχει περιθώριο εφαρμογής εκπαιδευτικής πολιτικής που να επηρεάζει το εισόδημα του ατόμου.

Αποδοτικότητες της εκπαίδευσης κατά φύλο και οικονομικό τομέα	
Υποσύνολο Δείγματος	Αποδοτικότητα
Ανδρες	6,9
Γυναίκες	9,0
Ιδιωτικός τομέας	7,0
Δημόσιος τομέας	6,3
Σύνολο Δείγματος	7,6

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΟΠ 1993/94

Από τον πίνακα αυτό προκύπτει ότι η αποδοτικότητα της επένδυσης στην εκπαίδευση είναι υψηλότερη για τις γυναίκες σε όλο το δείγμα. Δηλαδή είναι 9% στις γυναίκες και 6,9% στους άνδρες.

Επίσης, προκύπτει ότι στον ιδιωτικό τομέα η απόδοση της εκπαίδευσης είναι υψηλότερη από τις αντίστοιχες στο δημόσιο τομέα.

Ιδιωτικά ποσοστά απόδοσης της εκπαίδευσης ανά εκπαιδευτική βαθμίδα	
Εκπαιδευτική βαθμίδα	Αποδοτικότητα %
Αγράμματοι	16,2
Γυμνάσιο	8,2
Γενικό Λύκειο	6,7
Τεχνικό Λύκειο	6,3
ΤΕΙ	6,9
ΑΕΙ	8,7
Πηγή: Η επεκταμένη συνάρτηση εισοδημάτων του Mincer	

Τα αποτελέσματα που προκύπτουν είναι συνεπή με τη διεθνή βιβλιογραφία, εκτός από το ιδιωτικό ποσοστό απόδοσης της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης το οποίο είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το υψηλό ποσοστό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης εκφράζει την εξαιρετικά υψηλή ζήτηση για πανεπιστημιακή εκπαίδευση που παρατηρείται στην Ελλάδα. Το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι συμφέρει και το άτομο να επενδύει σε εκπαίδευση γιατί τα Ιδιωτικά Ποσοστά Απόδοσης της εκπαίδευσης είναι υψηλά, μεγαλύτερα από το πραγματικό επιτόκιο, το οποίο για το έτος 1993 ήταν 5% . Συμφέρει όμως και την Ελλάδα να επενδύει σε εκπαίδευση γιατί το Κοινωνικό Ποσοστό Απόδοσης της Εκπαίδευσης είναι υψηλό.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

«Πολλοί λένε ότι τα Τ.Ε.Ι. έχουν κατακτήσει τα χαρακτηριστικά της Ανώτατης Εκπαίδευσης και το νομοσχέδιο για την ανωτατοποίηση τους ήρθε απλώς να το πιστοποιήσει. Ποια είναι η πραγματικότητα στα Ιδρύματα....»

Οι εξελίξεις τα τελευταία χρόνια είναι πολλές και αφορούν στην αλλαγή των Τ.Ε.Ι. από επαγγελματικές σχολές με καταρτισιακό χαρακτήρα σε ανώτατα τεχνολογικά εκπαιδευτήρια. Αναπτύχθηκε η έρευνα όσο ήταν δυνατό με την υπάρχουσα υλικοτεχνική υποδομή καθώς και με την υπάρχουσα χρηματοδότηση, προωθήθηκε η εξειδίκευση των προγραμμάτων σπουδών ενώ μεγάλη ήταν και η συμβολή των καθηγητών που εργάστηκαν με μεράκι ώστε να επέλθει η αναβάθμιση, χάνοντας όμως τον επαγγελματικό χαρακτήρα τους εφόσον το εκπαιδευτικό προσωπικό ήταν εκπαιδευμένο σε Α.Ε.Ι. Μια νέα γνώση καλλιεργήθηκε πια στα Τ.Ε.Ι. με χαρακτηριστικά ανώτατης εκπαίδευσης. Βέβαια δεν ανωτατοποιήθηκαν όλα τα τμήματα αλλά ήταν ένα ώριμο αίτημα μετά από κάποιο διάστημα. Η αλήθεια όμως δεν άργησε να φανερωθεί...Το κράτος χρησιμοποίησε τα Τ.Ε.Ι. για άλλες σκοπιμότητες εφόσον αφαίρεσε ακαδημαϊκότητα ως προς τη λειτουργία και την αποστολή των διδασκόντων και των σπουδών μέσα σε αυτά. Κατά τη δεκαετία του '90 αρκετά τμήματα αύξησαν τα εξάμηνα σπουδών τους σχεδόν αυθαίρετα. Η πράξη κατά κάποιον τρόπο επέβαλλε κάποια πράγματα. Δεύτερον, προσήλθε προσωπικό με προσόντα ακαδημαϊκά που σε πολλές περιπτώσεις είναι εφάμιλλα των καθηγητών των Α.Ε.Ι. Προσόντα που γενικά δεν είναι απαραίτητα έχει θεωρηθεί πως για να είναι κάποιος καλός καθηγητής στα Τ.Ε.Ι. πρέπει να έχεις διατελέσει διευθυντής σε κάποια επιχείρηση, να έχεις δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, πρέπει να είσαι πρώτα επιτυχημένος επάγγελματίας και ύστερα διδάκτορας. Μετά την ανωτατοποίηση εκτρέπουν τα Τ.Ε.Ι. από την ακαδημαϊκή τους αποστολή

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΕΤΟΣ	% ΑΕΠ	ΕΤΟΣ	% ΑΕΠ
1984	3,72	1995	3,32
1985	3,87	1996	3,42
1986	3,86	1997	3,61
1987	3,7	1998	3,59
1988	3,69	1999	3,57
1989	3,52	2000	3,55
1990	3,95	2001	3,56
1991	4,22	2002	3,48
1992	4	2003	3,33
1993	3,94	2004	3,61
1994	4,16	2005	3,58

Καθλωμένες σε χαμηλά επίπεδα βρίσκονται οι κρατικές δαπάνες για την παιδεία. Με το 3,58% του ΑΕΠ, ποσοστό που μας δίνει την τελευταία θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, διαμορφώνεται ένα ποσό κατά κεφαλήν για τον φοιτητή ΑΕΙ σε 1.571.000 δραχμές. Το αντίστοιχο για κάθε σπουδαστή Τ.Ε.Ι. είναι μόνο 557.000 δραχμές. Έχουμε δηλαδή μια τραγική δυσαναλογία. Μάλιστα, τόσο ο προϋπολογισμός του 2005 όσο και οι εκτιμήσεις για τις κρατικές δαπάνες προς τα Τ.Ε.Ι. το 2006 δείχνουν ότι δεν υπάρχει άμεση προοπτική μείωσης του χάσματος.

Ωστόσο, το υπουργείο παιδείας έχει άλλη άποψη με τον ετήσιο απολογισμό του το Φεβρουάριο του 2005. Αναφέρει επιγραμματικά πως έχουν ληφθεί μέτρα για τα Τ.Ε.Ι. ώστε αφενός να ξεπεραστούν τα προβλήματα τα οποία έχουν συσσωρευθεί τα τελευταία χρόνια, αφετέρου δε να οδηγηθούν τα Ιδρύματα σε μια ουσιαστική αναβάθμιση του ρόλου τους μέσα στο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι της χώρας μας. Αυτά τα μέτρα αφορούν:

- Στην επιπλέον χρηματοδότηση της τάξεως των 14 εκατ. Ευρώ για την αντιμετώπιση των οικονομικών τους προβλημάτων.
- Στην έγκριση για πρώτη φορά μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών μεταξύ των Τ.Ε.Ι. και αναγνωρισμένων Πανεπιστημίων του εξωτερικού.
- Στη δημιουργία τεσσάρων νέων τμημάτων, στις συνεχείς συναντήσεις με τις διοικήσεις των ιδρυμάτων.
- Στις αυξημένες πιστώσεις μέσω του προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για το κτιριολογικό πρόγραμμα των Ιδρυμάτων.
- Στην έγκριση προκήρυξης 800 νέων θέσεων μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού.
- Στην ολοκλήρωση της διαδικασίας αξιολόγησης 300 περίπου νέων ερευνητικών προγραμμάτων στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού προγράμματος Αρχιμήδης.

Παράλληλα, σε ότι αφορά στις επιχορηγήσεις για τα Ανώτατα Τεχνολογικά Ιδρύματα το ΥΠΕΠΘ επισημαίνει την ιδιαίτερη αύξηση των δαπανών δίνοντας τα εξής στοιχεία:

1. **ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΙΤΙΣΗΣ:** Οι δαπάνες για τη σίτιση των σπουδαστών ανέρχονται σε 23.000.000 ευρώ, έναντι 15.400.000 της αντίστοιχης περσινής χρονιάς, δηλαδή ποσοστό αύξησης 49,35%.
2. **ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ:** Οι δαπάνες για λειτουργικά έξοδα δε, αναφέρει το ΥΠΕΠΘ, ανέρχονται σε 105.000.000 ευρώ έναντι 90.000.000 ευρώ της αντίστοιχης περσινής χρονιάς.

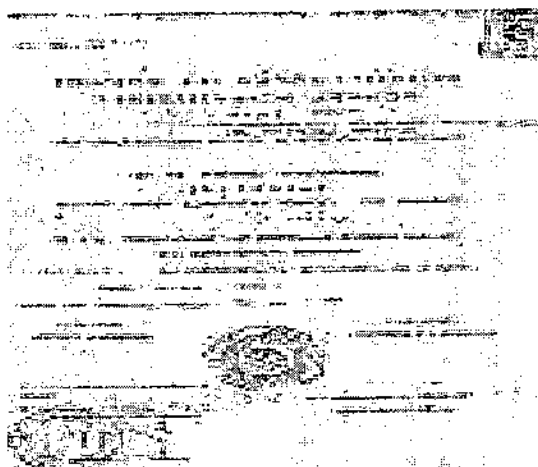
	ΤΕΙ		
	2004	2005	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΙΤΙΣΗΣ	15.400.000	23.000.000	49,35%
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	90.000.000	105.000.000	16,67%
ΣΥΝΟΛΟ	105.400.000	128.000.000	21,44%

Παρατηρούμε πως οι δύο πλευρές συγκρούονται. Το υπουργείο παιδείας κατά πολλούς προσπαθεί να «κλείσει τα μάτια» στα προβλήματα των Τ.Ε.Ι.

Από τη μια το πρώτο είναι υπερήφανο για τις αυξήσεις στις επιχορηγήσεις και από την άλλη έρευνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μας κατατάσσουν στις τελευταίες θέσεις χωρών που επενδύουν για ερευνητικές δαπάνες ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Καταλήγουμε λοιπόν στο ότι παρόλο που το ελληνικό κράτος αύξησε σημαντικά τη ροή χρημάτων τα τελευταία χρόνια κατά 116% ποσοστό που είναι υψηλότερο από τα υπόλοιπα κράτη του ΟΟΣΑ, τα χρήματα και πάλι δεν αρκούν. Με αποτέλεσμα η Ελλάδα στην ανατολή του 21^{ου} αιώνα να χαρακτηρίζεται από:

- Τις μικρότερες δημόσιες δαπάνες για την παιδεία απ' όλες τις χώρες της Ε.Ε. (3,5% του ΑΕΠ στην Ελλάδα, 5,46% του ΑΕΠ μέσος όρος στην Ε.Ε.)
- Τις μικρότερες δημόσιες δαπάνες ανά φοιτητή (δαπανά το 40% του μέσου όρου της Ε.Ε. ανά φοιτητή)
- Τις μικρότερες δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης (προσεγγίζει μόλις το 1/3 του αντίστοιχου μέσου ποσοστού των χωρών της Ε.Ε.)
- **Οι έλληνες φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό (63.000) κατ' αναλογία με τον πληθυσμό κατέχουν το παγκόσμιο ρεκόρ.**
- **Η αξιολόγηση που αποτελεί βασικό στοιχείο οποιουδήποτε εκπαιδευτικού συστήματος στο σύγχρονο κόσμο απουσιάζει**

παντελώς. Δεν αξιολογούνται ούτε πρόσωπα, ούτε εκπαιδευτικές μονάδες.

Τα αποτελέσματα από την υποχρηματοδότηση των Τ.Ε.Ι. σαν φυσικό επακόλουθο της όλης κατάστασης που επικρατεί στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης είναι εμφανή:

- ❖ Οι ελλείψεις σε ανθρώπινο δυναμικό δημιουργούν ρήγματα με αρνητικές επιπτώσεις τόσο στην ποιότητα της διδασκαλίας, όσο και την απόδοση των φοιτητών.
- ❖ Έλλειψη υποδομών, κτιριακού και εργαστηριακού εξοπλισμού κάνουν την εικόνα τους άθλια.
- ❖ Χαμηλές αποδοχές επιστημονικού προσωπικού με αποτέλεσμα την πτώση του επιπέδου της διδασκαλίας εφόσον δεν υπάρχουν κίνητρα.
- ❖ Ανεπάρκεια και απουσία διδακτικού υλικού που να ανταποκρίνεται στο αντικείμενο των σπουδών πράγμα που έχει ως συνέπεια την εξαγωγή αποφοίτων μη ολοκληρωμένων γνωστικά.
- ❖ Έλλειψη προγραμματισμού που οδηγεί σε υπερβολική συσσώρευση πτυχίων Τ.Ε.Ι. που δεν έχουν αντιστοιχία με τις ανάγκες της κοινωνίας, με αποτέλεσμα τη μακροχρόνια ανεργία, την πίκρα και την απογοήτευση των νέων πτυχιούχων.

Επίσης, η μη αναγνώριση των επαγγελματικών δικαιωμάτων του κάθε τμήματος Τ.Ε.Ι., η παρουσία πολλών και ομοίων τμημάτων έκαναν πολλά τμήματα Τ.Ε.Ι. μη ελκυστικά ώστε να βρεθούμε αντιμέτωποι με μια νέα κατάσταση. Ιδιαίτερα μαθήματα σε έναν και δύο και τρεις σπουδαστές θα κάνουν φέτος οι καθηγητές των Τ.Ε.Ι., καθώς μόνο τόσοι θα είναι οι πρωτοετείς φοιτητές σε δεκάδες τμήματα. Βέβαια, σημαντικό ρόλο σε αυτό διαδραμάτισε και η βάση του δέκα που επέβαλλε η νέα κυβέρνηση για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ

Τα Τ.Ε.Ι. λογίζονται πλέον σαν να ήταν επιχειρήσεις, η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα των οποίων κρίνεται με βάση την «απόδοση» των επενδύσεων:

Εκτιμάται ότι οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση παράγουν ποσοστά απόδοσης για τους ιδιώτες (ιδιωτική απόδοση) και για την κοινωνία (κοινωνική απόδοση), συγκρίσιμα με αυτά των επενδύσεων σε φυσικό κεφάλαιο. Το αυξανόμενο μερίδιο των υπηρεσιών στην οικονομία, ο ρυθμός της τεχνολογικής αλλαγής, η αυξανόμενη αναλογία γνώσεων / πληροφορίας στην αξία της παραγωγής, καθώς και η κλίμακα της οικονομικής και κοινωνικής αναδιάρθρωσης ενισχύουν τα επιχειρήματα υπέρ τέτοιων επενδύσεων.

Στα επίσημα ευρωπαϊκά κείμενα, καθίσταται απολύτως σαφής η αναγκαιότητα υιοθέτησης των κριτηρίων αποδοτικότητας των επενδύσεων, ως ποιοτικού όρου αποτίμησης της «συμβολής των ιδρυμάτων στην κοινωνία». Το επιχείρημα αναπτύσσεται σταδιακά:”

Η αύξηση της ποιότητας της εργασίας συμβάλλει στην αύξηση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής. Δύο σημαντικές διαστάσεις της ποιότητας της εργασίας είναι η κατάρτιση (που φαίνεται να έχει θετικό αντίκτυπο ιδιαίτερα στην παραγωγικότητα) και η κινητικότητα (που απαιτεί την άρση των φραγμών μέσα στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας).

Αυτού του είδους η αντίληψη για την παραγωγικότητα της εργασίας, σε συνδυασμό με την «απασχολησιμότητα» και την επιδιωκόμενη απορρύθμιση των εργασιακών

σχέσεων, υπαγορεύει και τα κριτήρια «αξιολόγησης της ποιότητας» των «υπηρεσιών εκπαίδευσης» που προσφέρουν και τα Τ.Ε.Ι. Δεν χρειάζεται να διερμηνεύει προθέσεις. Αρκεί να διαβάσει κατά λέξη στα κείμενα της Κομισιόν:

Δεν θα είναι αποδοτικές όλες οι επενδύσεις στην εξασφάλιση της ποιότητας. Αυτό θα συμβεί μόνον εάν δοθεί προτεραιότητα στη μεταρρύθμιση του διδακτικού περιεχομένου, που λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας, και εάν αναγνωριστεί η ανάγκη για μηχανισμούς εξασφάλισης της ποιότητας που θα ανατεθούν σε όργανα που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα.

Ένα από τα αντικείμενα και τις στοχεύσεις της «αξιολόγησης της ποιότητας» είναι, λοιπόν, η «μεταρρύθμιση του διδακτικού περιεχομένου» προς την κατεύθυνση των «αναγκών της οικονομίας». Τούτο το τελευταίο υφάινεται πάνω στον καλλιεργούμενο μύθο ότι κύρια αίτια της ανεργίας είναι η αναντιστοιχία του περιεχομένου των σπουδών προς τις δεξιότητες που απαιτεί η αγορά εργασίας από τους πτυχιούχους. Και ότι συνεπώς, η «φιλελευθεροποίηση» των προγραμμάτων σπουδών και η «απελευθέρωση» τους από το μονοπώλιο των ιδρυμάτων», τις αγκυλώσεις και την αυστηρότητα της «παραδοσιακής» επιστημονικής μάθησης, δημιουργούν νέες προϋποθέσεις απόκτησης επαγγελματικών εφοδίων που έχουν ζήτηση από την αγορά εργασίας. Μία διάσταση της «αξιολόγησης» αποσκοπεί, λοιπόν, στη διόρθωση «τόσο του περιεχομένου όσο και της οργάνωσης και της μεθόδου διδασκαλίας του κάθε γνωστικού αντικειμένου». Όπως προβλέπεται στο ελληνικό σχέδιο νόμου:

Από άποψη αντικειμένου, οι διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας είναι δυνατό να αφορούν επιμέρους προγράμματα σπουδών. Ειδικά, προκειμένου για τα προγράμματα σπουδών, οι διαδικασίες αξιολόγησης είναι δυνατό είτε να αναφέρονται σε ένα μεμονωμένο ίδρυμα είτε να αναπτύσσονται παράλληλα μεταξύ ομοειδών προγραμμάτων σπουδών περισσότερων του ενός ιδρυμάτων.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

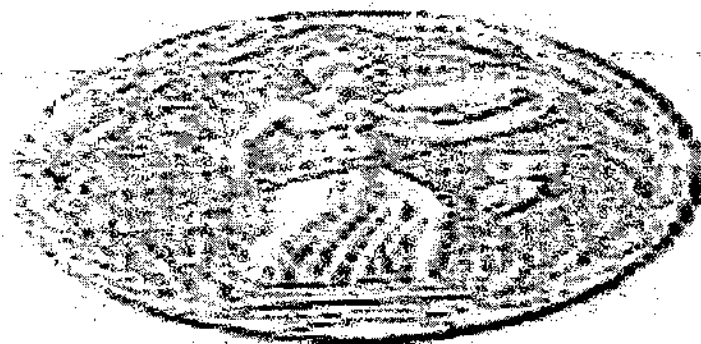
Η αξιολόγηση των Τ.Ε.Ι. θα περιορίζεται σε τυποποιημένους δείκτες ποσοτικούς. Αυτή είναι η ελληνική και διεθνής εμπειρία. Και δεν προβλέπεται να γίνει αλλιώς. Πώς θα αξιολογηθεί η «ποιότητα» των δημοσιεύσεων ή των διατριβών, η ακαδημαϊκή εγκυρότητα των επιστημονικών κρίσεων, οι παιδαγωγικές και μεθοδολογικές προϋποθέσεις των μαθήσεων, οι οποίες συναρθρώνουν ένα πρόγραμμα προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών σπουδών; Ακόμα κι αν μια επιτροπή «αξιολόγησης» θεωρηθεί ότι μπορεί να υποκαταστήσει μια ολόκληρη επιστημονική κοινότητα, η ουσιαστική αποτίμηση του συνόλου του διδακτικού και ερευνητικού έργου των ιδρυμάτων και των καθηγητών τους απαιτεί χρόνο και πόρους που την καθιστούν ανέφικτη ή έστω ασύμφορη. Το μόνο που μπορεί λοιπόν, να αξιολογηθεί, είναι ότι μπορεί να τυποποιηθεί σε ομογενοποιημένους ποσοτικούς δείκτες. Εν τέλει, μια παρόμοια αξιολόγηση καταλήγει στην αποπτώχευση κι όχι στον εμπλουτισμό των επιστημών.

Ήδη, όμως, μιλώντας για επιστήμη βρισκόμαστε πέραν του ορίζοντα της επιχειρούμενης αξιολόγησης. Διότι, εν προκειμένω, κριτήριο αποτίμησης των προγραμμάτων σπουδών δεν είναι η επιστημονική τους επάρκεια αλλά η αναγνώριση από την αγορά των επαγγελματικών δεξιοτήτων με τις οποίες εφοδιάζουν τους πτυχιούχους. Όπως προβλέπεται στο Σχέδιο Νόμου, τα Τ.Ε.Ι. θα αξιολογούνται, με κριτήριο την απορρόφηση των πτυχιούχων τους από την αγορά εργασίας, τη γνώμη των επιχειρήσεων για τις δεξιότητες τους είτε, ας πούμε, την αναλογία διδασκόντων προς διδασκομένους, την επάρκεια των υποδομών ή της αποτελεσματικότητας των διοικητικών υπηρεσιών. Τα πρώτα που αφορούν στην αγορά, τα μαθαίνουμε πάντοτε εξ αποτελέσματος. Συνήθως με οδυνηρό τρόπο. Τα δεύτερα δεν χρειάζονται αξιολόγηση. Αρκεί η αποτύπωση των δεδομένων. Μία καρέκλα στους πέντε φοιτητές που βρίσκονται την ίδια ώρα στο ίδρυμα. Ένα τετραγωνικό μέτρο στους δέκα εγγεγραμμένους φοιτητές που θα έπρεπε να βρίσκονται την ίδια ώρα στο Τ.Ε.Ι. Καθένας διοικητικός υπάλληλος Τμήματος, αναλογεί σε τριακόσιους και παραπάνω φοιτητές κατά μέσον όρο. Παραδόσεις

μαθημάτων κορμού με διακόσιους και τετρακόσιους φοιτητές με έναν διδάσκοντα. Κι ακόμα, η πολιτεία, μη λαμβάνοντας υπόψη τις εισηγήσεις των ιδρυμάτων, πολλαπλασιάζει τον αριθμό εισακτέων ανά Τμήμα ελαττώνοντας σχετικά τον ρυθμό προκήρυξης νέων θέσεων διοικητικών υπαλλήλων ή τη χρηματοδότηση των υποδομών. Μόνο κατά την τελευταία δεκαετία το ποσοστό των δημοσίων πόρων ανά φοιτητή έχει μειωθεί κατά 45% περίπου.

Η «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Όσα προηγήθηκαν δείχνουν ότι το μοντέλο του «επιχειρηματικού ανώτατου ιδρύματος» προκρίνεται ως ο μαζικός και οικονομικός για το δημόσιο μηχανισμός κατάρτισης «απασχολήσιμων». Οι νέοι προσανατολισμοί υπηρετούν την «ανάγκη εξάλειψης των μη αποδοτικών δαπανών» του δημοσίου στην ανώτατη εκπαίδευση και τον προσανατολισμό των θεσμών και των προσώπων προς την αναζήτηση ιδιωτικών επενδύσεων. Τα Τ.Ε.Ι. μπορούν λοιπόν, να «χειραφετηθούν» από τις δουλείες που συνεπάγεται η «κρατική χρηματοδότηση». «Η ελευθερία χρηματοδότησης θα αλλάξει τη χρηματοδοτική κουλτούρα στα ανώτατα τεχνολογικά ιδρύματα», διαβάζουμε σε έκθεση της ευρωπαϊκής επιτροπής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΝΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΘΕΙ ΣΤΗ ΡΙΖΑ ΤΟΥ

Παρατηρούμε λοιπόν ότι τα Τ.Ε.Ι. βρίσκονται σήμερα μπροστά σε ένα σύνθετο δίλημμα: από τη μία πλευρά οι παραδοσιακές Ευρωπαϊκές ουμανιστικές αξίες, που ανέδειξαν το «καθολικό» ανώτατο ίδρυμα με τον κοινωνικό και ακαδημαϊκό χαρακτήρα, διαμορφώνουν ένα κλίμα που θέλει τα ανώτατα ιδρύματα να παραμείνουν το τελευταίο οχυρό των δημοσίων αγαθών, σε έναν κόσμο όπου κυριαρχεί το κέρδος και όπου οι αξίες αποτιμώνται με ποσοτικούς δείκτες. Από την άλλη, το αίτημα της σύνδεσης των πανεπιστημίων (ΑΕΙ και Τ.Ε.Ι.) με την παραγωγή και της εξυπηρέτησης των αναγκών της οικονομίας, καθώς και η πραγματικότητα της οικονομικής τους βιωσιμότητας (με δεδομένο τον πολυδάπανο χαρακτήρα των ερευνητικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών τους), μεταφέρει το Τ.Ε.Ι. αναγκαστικά στο χώρο του οικονομικού ανταγωνισμού. Συγχρόνως δημιουργεί εύλογα ερωτήματα για τη σκοπιμότητα της διατήρησης της κρατικής ιδιοκτησίας. Από εδώ πηγάζουν ερωτήματα για το αν τα Τ.Ε.Ι. πρέπει ή όχι να παραμείνουν κρατικά ή αν πρέπει να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα τους αξιοποιώντας τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες της ελεύθερης αγοράς και του οικονομικού ανταγωνισμού.

Τα πλεονεκτήματα των κρατικών εκπαιδευτικών ανώτατων ιδρυμάτων συνοψίζονται στη διασφάλιση των βασικών αρχών, που ιστορικά έχουν συνδεθεί με την έννοια του «καθολικού» εκπαιδευτικού ιδρύματος και αναφέρονται στον κοινωνικό τους ρόλο και στον καθαρά ακαδημαϊκό τους χαρακτήρα. Επιπλέον, η ασφάλεια της κρατικής χρηματοδότησης κρατά τα ιδρύματα μακριά από τον οικονομικό ανταγωνισμό, διασφαλίζοντας την ανάδειξη καθαρά ακαδημαϊκών αξιών, που διαχωρίζουν ένα πνευματικό ίδρυμα από μια εκπαιδευτική επιχείρηση. Από την άλλη πλευρά, τα

μειονεκτήματα των κρατικών ιδρυμάτων, συμπίπτουν με τα αδύνατα σημεία και τις δυσλειτουργίες όλων των κρατικών υπηρεσιών. Γραφειοκρατία, αναποτελεσματικότητα, συγκεντρωτική διοίκηση, έλλειψη κινήτρων για βελτίωση απόδοσης, απομάκρυνση από την καθημερινή πραγματικότητα και τις σύγχρονες εξελίξεις, χαλαρή σχέση με τις ανάγκες της οικονομίας και της παραγωγής, αλλά και συχνά αδυναμία υποστήριξης των συμφερόντων του κοινωνικού συνόλου λόγω γραφειοκρατικών αγκυλώσεων, συντεχνιακών σκοπιμοτήτων, ανελαστικότητας και διοικητικών αδυναμιών. Με δύο λόγια ένα κρατικό εκπαιδευτικό ίδρυμα διασφαλίζει το πλαίσιο αρχών που πρέπει να διέπουν ένα ακαδημαϊκό ίδρυμα, με ένα τρόπο όμως ελάχιστα αποτελεσματικό και οικονομικά μη αποδοτικό.

Το πρώτο βήμα για την αναβάθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η θεσμοθέτηση και καθιέρωση ενός αξιόπιστου συστήματος αξιολόγησης και πιστοποίησης όλων των ιδρυμάτων. Επίσης, η καθιέρωση ενός συστήματος αντιστοίχισης με τα ευρωπαϊκά ανώτατα ιδρύματα. Αυτά σε συνδυασμό με την πλήρη οικονομική, διοικητική και εντέλει ακαδημαϊκή αυτοτέλεια των ιδρυμάτων και την εισαγωγή του ποιοτικού ανταγωνισμού μέσα στους κόλπους του Δημόσιου Εκπαιδευτικού Συστήματος, μπορούν να μας οδηγήσουν σε ένα μεγάλο ποιοτικό εκπαιδευτικό άλμα.

Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν κάνει σημαντικά βήματα, αλλά η εξέλιξη τους εμποδίζεται από μια ασφυκτική γραφειοκρατεία. Επιπλέον, μεγάλο μέρος της προσπάθειας των φοιτητών επικεντρώνεται στις εξετάσεις κι όχι στην ανάπτυξη κριτικής και συνθετικής σκέψης. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα έχουν καθηγητές διακεκριμένους διεθνώς και πολλοί νέοι πτυχιούχοι διαπρέπουν στο εξωτερικό. Αυτό όμως δεν εμφανίζεται στην λίστα των 100 πρώτων στην Ευρώπη, σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύτηκε πρόσφατα. Τα προβλήματα όμως αυτά απαιτούν ριζικές λύσεις. Κάθε ίδρυμα θα διαμορφώνει την δική του φυσιογνωμία, τους στόχους του, την στρατηγική του, τη δομή και τη λειτουργία του με βάση τον εσωτερικό κανονισμό του. Η μόνη εμπλοκή του κράτους στη λειτουργία του θα είναι η χρηματοδότηση συμφωνημένων προγραμμάτων και η διαπίστωση εκπλήρωσης των συμφωνιών. Στόχος πρέπει να είναι: οι πτυχιούχοι να αποκτούν ουσιαστικά εφόδια και να είναι ανταγωνιστικοί στην ελληνική αλλά και στη διεθνή αγορά εργασίας. Έτσι για παράδειγμα, το κάθε ίδρυμα θα μπορεί με εσωτερικές διαδικασίες όχι με την πολύπλοκη κεντρική διαδικασία που έχουμε σήμερα, να δημιουργεί νέα

προγράμματα σπουδών ή νέα τμήματα. Να μεταβάλλει υφιστάμενα προγράμματα, να αλλάζει ή να εξελίσσονται τα πτυχία τα οποία δίνονται, να δημιουργεί παραρτήματα και να διαμορφώνει προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης κλπ. Αυτά όλα θα αξιολογούνται αλλά δεν θα είναι αντικείμενο μιας κεντρικής γραφειοκρατικής απόφασης. Με την απελευθέρωση των ιδρυμάτων από τους γραφειοκρατικούς περιορισμούς κάνουμε την Ελλάδα κέντρο εκπαίδευσης των Βαλκανίων και της Μεσογείου. Μπορεί να γίνει πραγματικά μια σημαντική βιομηχανία γνώσης για ολόκληρη την περιοχή.

Αν μακροπρόθεσμα θέλουμε μια Ελλάδα ισχυρή με τον Έλληνα πολίτη ισότιμο στον κόσμο, τότε η προτεραιότητα μας δεν μπορεί να είναι άλλη από την παιδεία, την επένδυση στον άνθρωπο, την επένδυση στη γνώση. Αποτελεί την καλύτερη ασπίδα, αλλά και την προετοιμασία, τον καλύτερο εξοπλισμό για να αντιμετωπίσουμε ένα κόσμο που αλλάζει ραγδαία, μια τεχνολογία που φέρνει συνεχώς επαναστάσεις, μια επικοινωνία που μας φέρνει συνεχώς και νέες ιδέες, κοντύτερα ο ένας στον άλλον και μας προκαλεί να αναλύσουμε, να κρίνουμε, να αξιολογήσουμε, να συνθέσουμε αλλά και να δημιουργήσουμε. Παράλληλα, πρέπει να ενισχύσουμε τη σχέση των δημοσίων Ερευνητικών Κέντρων με τα Τ.Ε.Ι. από τη μια πλευρά αλλά και με τις επιχειρήσεις από την άλλη. Η απαραίτητη στη σημερινή εποχή σύνδεση της γνώσης με την οικονομία επιβάλλει τη διαμόρφωση ενός νέου πλαισίου για τη σχέση των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων με το χώρο της παραγωγής. Οι φοιτητές δεν μπορούν να παραμένουν για μερικά χρόνια μακριά από το χώρο της παραγωγής και μετά να αφήνονται να βρουν μόνοι τους το δρόμο προς την απασχόληση. Η έρευνα είναι ένας από τους σημαντικότερους δείκτες ανάπτυξης. Οφείλουμε να συνεχίσουμε την στήριξη της έρευνας, να ενισχύσουμε τη χρηματοδότηση της, να ενθαρρύνουμε την ανάπτυξη της στις προπτυχιακές σπουδές γιατί μόνο έτσι θα ξεφύγουν οι προπτυχιακές σπουδές από την πρακτική της αποστήθισης του ενός συγγράμματος.

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΙΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η νοοτροπία του κρατισμού είναι που στο χώρο της Παιδείας έχει δημιουργήσει σημαντικότερα προβλήματα. Η χώρα μας διαθέτει ένα από τα πιο συγκεντρωτικά εκπαιδευτικά συστήματα. Ένα σύστημα σε κρίση που περιλαμβάνει όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Ένα σύστημα κατ'επίφαση «δωρεάν παιδείας» που στην ουσία αποτελεί το κύριο δυσβάσταχτο οικονομικό βάρος για την πλειοψηφία των ελληνικών οικογενειών. Ένα σύστημα που δεν είναι σε θέση ούτε να παρακολουθήσει τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, αλλά και ούτε να δώσει σύγχρονη μόρφωση και κουλτούρα στη νέα γενιά. Χρειάζεται καθαρά να δούμε πως ενώ τα τελευταία χρόνια έγιναν σοβαρά βήματα στο επίπεδο των υποδομών, που αφορούν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στην υπόθεση της ποιότητας και ανταγωνιστικότητας χάθηκε πολύτιμος χρόνος.

Σήμερα είναι πραγματικά εθνική ανάγκη να υπάρξει εθνική στρατηγική στο χώρο της Παιδείας. Η γνώση θα καθορίσει σε έναν πολυπολιτιστικό κόσμο πολύ σημαντικά ζητήματα, τη βιωσιμότητα των ελληνικών αξιών του ελληνισμού, του ανθρωπισμού, θα διασφαλίσει την αρχή ότι Έλληνες είναι αυτοί που μετέχουν στην ελληνική παιδεία, αλλά θα διασφαλίσει και το δικαίωμα του Έλληνα να συμμετέχει ισότιμα ως πολίτης του κόσμου στην Ε.Ε. είτε διεθνώς. Θα διασφαλίσει τα εργαλεία ζωής, τις αξίες στην οικογένεια για την επίλυση κρίσεων, για τη γειτονιά, για πρωτοβουλία, για την αλληλεγγύη. Θα διασφαλίσει το δικαίωμα στην εργασία για όλους. Θα διασφαλίσει την δια βίου αγωγή της ψυχής. Θα διασφαλίσει να είναι καθοριστική η παιδεία για την θέση της Ελλάδας στη διεθνή σκακιέρα είτε οικονομικά, είτε κοινωνικά, είτε πολιτιστικά.

Το εκπαιδευτικό μας σύστημα έχει ανάγκη από ένα μεγάλο ποιοτικό άλμα με δύο κυρίως στόχους:

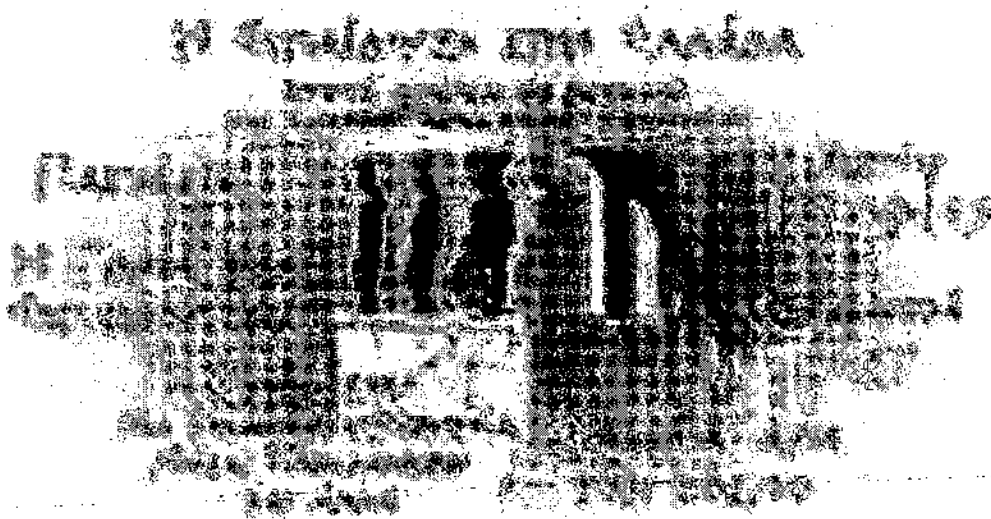
❖ Την αποτελεσματική σύνδεση της παιδείας με την εργασία και τις σύγχρονες ανάγκες της δια βίου εκπαίδευσης

❖ Την εξασφάλιση ολοκληρωμένου συστήματος Παιδείας για όλους τους πολίτες. Ένα εκπαιδευτικό δηλαδή σύστημα που θα προσφέρει σε όλες τις βαθμίδες, μόρφωση, καλλιέργεια, κουλτούρα, δημοκρατική και ανθρωπιστική συνείδηση.

❖

Το ζητούμενο είναι η διαμόρφωση πολιτικών για την εκπαίδευση ως αποτέλεσμα διεργασιών κοινωνικής διαβούλευσης και όχι κεντρικά και από τα πάνω σχεδιασμένων. Η διαβούλευση και οι σχετικές αποφάσεις θα αφορούν:

- Τον καθορισμό μέρους των προγραμμάτων σπουδών
- Τη χρηματοδότηση κτιριακών υποδομών μέχρι ένα ορισμένο οικονομικό επίπεδο
- Την επιλογή του βοηθητικού διδακτικού προσωπικού
- Την επιλογή του εκπαιδευτικού υλικού και των καταλλήλων παιδαγωγικών προσεγγίσεων
- Την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου

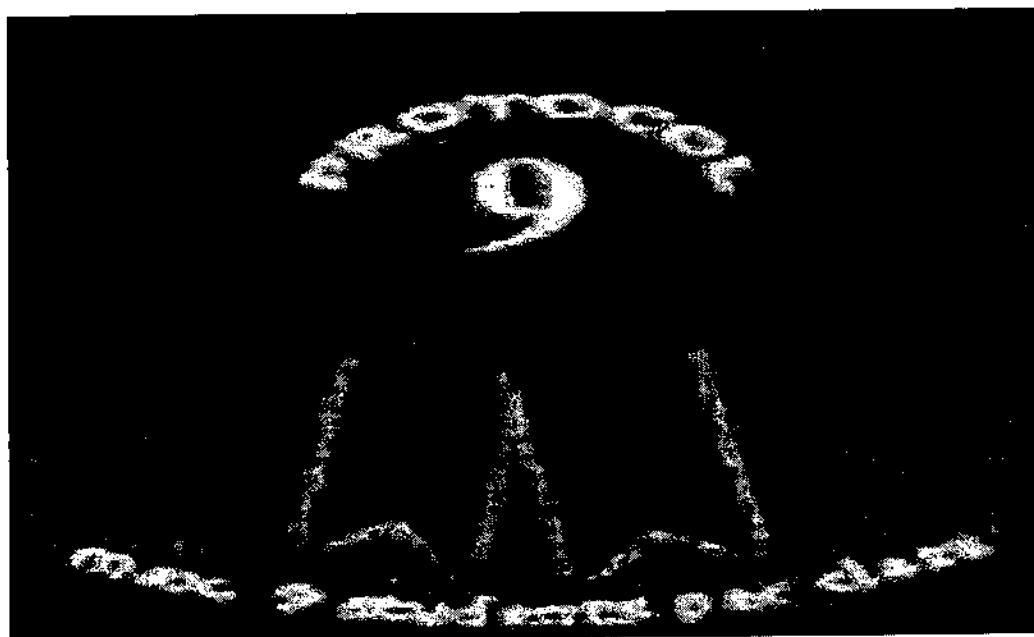
ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η παιδεία είναι η πρώτη προτεραιότητα για τη δημοκρατία της συμμετοχής. Παιδεία σημαίνει καλλιέργεια του πνεύματος, της αναλυτικής αλλά και της συνθετικής σκέψης, της ατομικής αλλά και συλλογικής ευθύνης. Σημαίνει διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων και δημοκρατικών πολιτών. Τα Τ.Ε.Ι. να μπορούν να αναλάβουν σημαντικότατο μέρος αυτής της κατάρτισης, έχοντας τις καλύτερες υποδομές, προσφέροντας στους νέους αλλά και στους μεγαλύτερους σε ηλικία, εκπαίδευση και κατάρτιση ποιότητας, ενώ τα ίδια θα είχαν σημαντικούς πόρους επιπλέον για να ανανεώσουν την υποδομή τους και να έχουν επιπλέον έσοδα.

Αυτές οι αλλαγές εξυπηρετούν επίσης τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την απασχόληση. Δεν μπορούμε σήμερα να ισχυριζόμαστε ότι το εκπαιδευτικό μας σύστημα υφίσταται μόνο για να προσφέρει εκπαίδευση. Μάλλον η εκπαίδευση είναι και η προϋπόθεση για την απασχόληση. Οι σύγχρονες ανάγκες απαιτούν η εκπαίδευση να οδηγεί σε απασχόληση και η απασχόληση να είναι σε διαρκή επαφή με το εκπαιδευτικό σύστημα. Ποια είναι η λογική αυτής της δομής και ποια θα ήταν τα θετικά στοιχεία; Σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση συνδέει ιδιαίτερα την εκπαίδευση με την απασχόληση. Βεβαίως πολλοί λένε «μα, μήπως η γενική παιδεία χάσει αν συνδεθεί πολύ με τον στόχο της απασχόλησης;» Όμως στη σημερινή κοινωνία της γνώσης, δεν υπάρχει αυτός ο φόβος. Δεν υπάρχει αυτός ο φόβος διότι το είδος του επαγγέλματος, οι ίδιες οι ανάγκες της οικονομίας απαιτούν στο νέο άνθρωπο αλλά και γενικότερα στον εργαζόμενο, να μπορεί να μαθαίνει, συνεχώς να εκπαιδεύεται. Να μαθαίνει να προσαρμόζεται, να αλλάζει, να εξελίσσεται. Αυτό απαιτεί μια πολύ γερή βάση γενικής παιδείας. Άρα ακόμα και η απόκτηση δεξιοτήτων δεν μπορεί να είναι χωρίς την γενική βάση, τη βάση της γενικής παιδείας. Όμως υπάρχουν οι αναγκαίες υποδομές; Το κράτος θα πρέπει να προσανατολιστεί σοβαρά και προς την επαγγελματική κατάρτιση και την αγορά εργασίας ώστε να δημιουργηθούν οι απαραίτητες βάσεις για την δια βίου εκπαίδευση. Παντού πρέπει να δημιουργούνται γέφυρες μεταξύ επαγγελματικής κατάρτισης, επαγγελματικής εμπειρίας που είναι κι αυτό γνώση, σημαντική γνώση και της δια βίου εκπαίδευσης. Αυτό γίνεται με

συνδυασμό της πιστοποίησης των προσόντων και της παροχής υπηρεσιών που επιτρέπουν την συνεχή αναπροσαρμογή των γνώσεων και δεξιοτήτων.

Ύστερα από τα παραπάνω καταλήγουμε στο ότι το δικαίωμα των ανθρώπων να μορφωθούν είναι απαραβίαστο. Θα πρέπει να πούμε όχι στην ημιμάθεια και στη λειτουργία σχολών Τ.Ε.Ι. που οι σπουδές σε αυτά δεν οδηγούν πουθενά. Γι' αυτό το λόγο οι σπουδαστές των Τ.Ε.Ι., θα πρέπει να αντιπαλέψουν το νομοσχέδιο και το ρόλο που τους αποδίδει και να διεκδικήσουν μαζί με τους φοιτητές των ΑΕΙ ουσιαστική επαγγελματική κατοχύρωση, η οποία δεν πηγάζει μόνο από νομοτέλειες οικονομικές, αλλά και από το γεγονός ότι όσο περισσότερη ακαδημαϊκή μόρφωση κατέχουν τόσο περισσότερα εφόδια έχουν οι ίδιοι για να μπορέσουν να σταθούν στα πόδια τους και να καταξιώσουν την εργασία τους με κοινωνικούς όρους. Γιατί αυτό το νομοσχέδιο στοχεύει όχι μόνο στη μισθολογική υποβάθμιση των αποφοίτων και την εξάρτησή τους από την εργοδοσία, αλλά χτυπάει ακόμα και το κοινωνικό δικαίωμα στην εργασία στη ρίζα του. Αυτά θα πρέπει να τα αντιπαλέψουμε και να διεκδικήσουμε την ουσιαστική επαγγελματική κατοχύρωση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1)ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΘΕΟΤΟΚΑ

2)www.ypepth.gr

3)ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

4)ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

5)ΥΠΕΠΘ, ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

6)ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2003

Τμήματα ΤΕΙ	ΤΕΙ Αθήνας	ΤΕΙ Πειραιά	ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	ΤΕΙ Δυτ. Μακεδονίας	ΤΕΙ Σερρών	ΤΕΙ Καβάλας	ΤΕΙ Λάρισας	ΤΕΙ Λαμίας	ΤΕΙ Χαλκίδας	ΤΕΙ Ηπείρου	ΤΕΙ Μεσολογγίου	ΤΕΙ Πάτρας	ΤΕΙ Καλαμάτας	ΤΕΙ Κρήτης	ΑΣΕΤΕΜ ΣΕΛΕΤΕ	ΑΣΤΕ Ρόδου	ΑΣΤΕ Αγίου Νικολάου
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ																	
Νοσηλευτικής																	
Μαιευτικής																	
Επισκεπτών και Επισκεπτριών Υγείας																	
Φυσικοθεραπείας																	
Εργοθεραπείας																	
Λογοθεραπείας																	
Βρεφονηπιοκομίας																	
Κοινωνικής Εργασίας																	
Δημόσιας Υγιεινής																	
Αισθητικής																	
Ιατρικών Εργαστηρίων																	
Ραδιολογίας - Ακτινολογίας																	
Οδοντοτεχνικής																	
Οπτικής																	

Τμήματα	ΤΕΙ Αθήνας	ΤΕΙ Πειραιά	ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	ΤΕΙ Δυτ. Μακεδονίας	ΤΕΙ Σερρών	ΤΕΙ Καβάλας	ΤΕΙ Λάρισας	ΤΕΙ Λαμίας	ΤΕΙ Χαλκίδας	ΤΕΙ Ηπείρου	ΤΕΙ Μεσολογγίου	ΤΕΙ Πάτρας	ΤΕΙ Καλαμάτας	ΤΕΙ Κρήτης	ΑΣΤΕΜ ΣΕΛΕΤΕ	ΑΣΤΕ Ρόδου	ΑΣΤΕ Αγίου Νικολάου
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ																	
Διοίκησης Επιχειρήσεων	■			■					■			■					
Διοίκησης Μονάδων Υγείας και Πρόνοιας	■												■				
Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης													■				
Διοίκησης Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων			■														
Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Εκμεταλλεύσεων											■			■			
Διοίκησης και Διαχείρισης Έργων																	
Λογιστικής														■			
Χρηματοοικονομικών Εφαρμογών																	
Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Εργασιών																	
Εμπορίας και Διαφήμισης	■		■														
Διεθνούς Εμπορίου																	
Τουριστικών Επιχειρήσεων / Επαγγελματιών	■						■	■		■		■		■		■	■
Βιβλιοθηκονομίας	■																
Δημοσίων Σχέσεων και Επικοινωνίας				■													
Διαχείρισης Πληροφοριών						■											
Εφαρμογών Πληροφορικής στη Διοίκηση και την Οικονομία																	
Τηλεπληροφορικής και Διοίκησης										■							
Επιχειρηματικού Σχεδιασμού & Πληροφοριακών Συστημάτων											■						
Εφαρμογών Ξένων Γλωσσών στη Διοίκηση και στο Εμπόριο										■							